

Naar aanleiding van collega Klinkhamer's beschouwing over Tandheelkundig onderwijs.

In de vorige aflevering van dit Tijdschrift grijpt collega K l i n k h a m e r naar de pen en tracht daar de waarde van de in de 4de aflevering door mij neergelegde resultaten van mijn bezoek aan het Tandheelkundig Instituut te verminderen.

Genoemde collega staat bekend als iemand, die vooral op de jongere collega's grooten invloed uitoefent en niet alleen dat, maar ook als iemand die, in 't algemeen gesproken, als hun woordvoerder mag worden beschouwd.

Met zijn opvattingen en beschouwingen dient men reeds daarom eenige rekening te houden.

Als het mij gelukt aanstonds een groot principieel verschil tusschen Kl. en mij (d.w.z. tusschen de beide richtingen door ons voorgestaan) naar voren te brengen, dan is reeds veel, zoo niet alles verklaard.

Als Kl. het in den aanhef van zijn stuk heeft over den „toestand”, dan zegt hij nadrukkelijk te bedoelen:

„de omstandigheden, waarin de tegenwoordige candidaat verkeert tegenover de tandheelkunde, zooals die aan het Instituut wordt onderwezen” en zijne critiek beperkt zich binnen deze grenzen, terwijl mijne opvatting van den toestand steeds beheerscht is en wordt door de verhouding van den candidaat (nu student in de tandheelkunde) tot het min of meer ideale onderwijs, dat hij behoorde te ontvangen.

Tot dit laatste acht ik in de eerste plaats een stel goede docenten noodig. In aantal evenredig aan de noodzakelijkheid.

Kl. legt het zwaartepunt direct in de stoffelijke omgeving van den candidaat. Ruimte, apparaten voor electrisch gebruik en spekselafvoer enz. ontbreken, zegt hij.

Dat het levende gesproken woord niet kan worden gemist, moet hij betwijfelen. Het ontbreken van hoogleeraarspersoneel weegt dus bij hem niet zoo zwaar. In Delft waren vele jongelieden, die het met succes konden missen. enz.

Konden alle jongelieden het missen, geachte collega Kl. dan zou ik u gelijk geven, ook dan zou het hoogleeraarsambt door mij als overbodig worden beschouwd, maar zoolang gij slechts spreekt van *velen*, dus niet van *allen*, zoolang dient ook voor u het gesproken, het levende woord deel uit te maken van het onderwijssysteem, dat dient te zijn de beste, de snelste en de goedkoopste wijze om de beoogde resultaten te bereiken.

De Hoogleeraren geven *slechts* leiding bij de zelfstudie — zegt Kl., (de cursiveering is van mij). Dat *slechts* typeert alweer het markante verschil in opvatting dat ons onderscheidt.

De gedachte, dat ik geen waarde aan de zelfstudie hecht zij verre verworpen. Integendeel, ik acht ze van hoog belang maar ik vermeen onderscheid te moeten maken tusschen *onderwijs* en *zelfstudie*.

Met het beschikbaar stellen van klinisch materiaal en instrumentarium kan het Rijk niet volstaan. Die dingen geven geen onderwijs. Dat doen de docenten, terwijl de assistenten deze niet vervangen doch behulpzaam zijn.

Als collega Kl. de leiding bij de bestudeering van Tandh. boeken en tijdschriften beschouwt te zijn als het werk der assistenten, dan ben ik het niet met hem eens. Buitendien wat wil hier leiding zeggen? Een bloote aanbeveling van boektitels? Een college?

Ik zou bij mijn vluchtig bezoek aan het Instituut.....

Vluchtig! . . . ziet collega Kl. die uitdrukking flatteert niet uw stuk. Gij kwalificeert mijn bezoek te Utrecht om de resultaten van mijne bevinding te verminderen in het oog van den lezer. Toch kent deze, evengoed als gij, de aanleiding tot deze discussie.

De verdediging van het onderwijs door de assistenten. Mijne repliek — De uitnoodiging tot een bezoek aan het Instituut — De gevolggeving — Mijne publicatie der bevinding.

En nu zou dat bezoek door vluchtigheid niet voldoende waarborgen tot kennis van het verstrekte onderwijs kunnen doen gelden. Nu keert ook Kl. de rollen om. Wat ook blijkt, waar hij aan mijne mededeelingen tornt.

Immers zegt hij toch:

„Maar collega, noemt gij nu de mededeelingen geput uit een boekje, dat elke candidaat ontvangt en dient om hem te zeggen welk werk hij op 't fantoom heeft te verrichten een programma van onderwijs; dat is toch al te dwaas.

De laatste uitdrukking beschouw ik als een lapsus — Tot op dit oogenblik wil ik niet veronderstellen dat Kl. willens en wetens een uitdrukking zou gebruiken, die de belediging nadert. Doch afgezien hiervan moet ik doen opmerken dat Kl. onjuist was, toen hij schreef, dat bewust boekje alleen het fantoomwerk als opgave bevatte. Ook de taak voor het operatiewerk wordt daarin vermeld, terwijl ik mijne mededeelingen mede gebaseerd heb op persoonlijk onderhoud met de assistenten en den waarnemenden lector. Als men nu weet, dat ik wel degelijk de klinische lessen gememoreerd heb, dan is daarmee tevens het geheele huidige onderwijsprogramma bekend gemaakt. Als Kl. zich op dezelfde wijze van den stand van zaken overtuigd had, dan zou hem nu niet het verwijt van onjuist geweest te zijn, kunnen treffen.

Als Kl. sterk stond, dan ware niets eenvoudiger en gemakkelijker geweest dan ons een programma van het onderwijs te verstrekken dat dan volgens hem met de werkelijkheid

overeenkwam en waarvan hij dan met meer of minder kans op succes de verdediging op zich had kunnen nemen. Daar waren dan niet zooveel woorden voor noodig geweest. Een dergelijk voorstel heb ik destijds den assistenten gedaan, zonder gevolg. Men gaf er de voorkeur aan het negatieve bewijs mij op te dragen. Het spreekt van zelf, dat zulks omslachtiger is.

Wat collega Kl. nu doet is niet anders dan het door mij gegeven programma van het huidige onderwijs toetsen aan het als bekend veronderstelde genootschapsprogramma.

„De studie, die samenhangt met het theoretisch examen kan al direct buiten beschouwing gelaten worden.” Voor het moment¹⁾ stem ik daarin toe om even na te gaan hoe het overige van zijn vergelijking zich gedraagt.

Ik volg Kl. op den voet, (zie zijn stuk)

- 1°. Conserveerende tandheelkunde 1 uur per week, wordt niet verstrekt.
- 2°. Theoretisch college over Techniek 1 uur per week, wordt niet verstrekt.
- 3°. Kliniek voor tandziekten per week 9 uur, wordt verstrekt in minder aantal uren wellicht.
- 4°. Conserveerende behandeling = operatieve vulcursus, per week 15 uur. Wordt verstrekt in minder aantal uren.
- 5°. Techniek 10 uur per week. In hoeverre dit verstrekt wordt kon door mij niet worden nagegaan. Indien de noodige contrôle ontbreekt betwijfel ik sterk of de animo om de 10 uur te halen groot zal zijn.

Ten slotte orthodontia.

Volgens Kl. wordt dit onderdeel der tandheelkunde te

¹⁾ Overgenomen uit mijn stuk 4de afl. 15de jaargang:

De vloek, die op het tegenwoordig tandheelkundig onderwijs rust, ligt in de verdeeling en scheiding van de begrippen van theoretische en practische tandheelkunde. In theorie is zulk een verdeeling mogelijk. In 't leven niet; zij zijn wel te onderscheiden, niet te scheiden.

Utrecht onderwezen, maar zegt hij, men zij zacht in zijne beoordeeling van dat onderricht.

Ik spreek pertinent tegen dat er te Utrecht onderwijs in orthodontie gegeven wordt. Ik bedoel *onderwijs*.

Het te hooi en te gras aanroeren van dit onderwerp tijdens operatieven of technischen cursus mag den naam van onderwijs redelijkerwijze niet dragen. Van een zachte beoordeeling zijn wij dus ook nog ver af.

Toch wettigt de groote vlucht der orthodontische kennis in het laatste decennium den eisch, dat het onderwijs te Utrecht ook de uitdrukking dier vlucht kenmerkt.

In stede van een gelukkige verdediging van den huidigen toestand is Kl. argumentatie verworpen tot eene critiek, die ik onmogelijk vleierend voor het onderwijs kan noemen.

Men leze s.v.p. aandachtig zijne beschouwingen. Dat men dan wel eens stuit op elkaar weersprekende meeningen zal ik door het volgende aantoonen.

„De vrije studie, die het Hooger onderwijs kenmerkt geeft zelfstandigheid. Zij wijst slechts den weg, maar laat u gaan zonder leidsman, vertrouwend op uw eigen krachten, plichtsbef en verantwoordelijkheidsgevoel. Welnu, de vrije studie aan het Instituut kweekt ook zelfstandige mannen, die in de praktijk zullen blijken te zijn opgewassen, tegen de moeilijkheden, die zij zullen hebben te overwinnen en al gelijk bij een vluchtige kennismaking het Instituut op een ambachtsschool, toch zal een nadere kennismaking met de ambachtsscholen u van het tegendeel overtuigen.

Aan gezwollenheid en effectbejag op de menigte (jongere tandartsen) laat deze oratio in de 2de alinea weinig te wenschen over. Ten bewijze toetsen wij haar aan elders in Kl. stuk uitgesproken zinnen.

„Mochten de colleges hier bovengenoemd thans niet meer worden gegeven (zulks is inderdaad het geval, Frank), dan zal de reden wel zijn, dat de candidaten niet genoeg belangstelling toonden, waardoor de ambitie van den assistent

moest verflauwen. Het verwijt treft hier voornamelijk de candidaten."

Daar komt reeds de aap uit de mouw. Kl. wijst ons reeds op de resultaten van zijn Hoogeronderwijssysteem. De weinige belangstelling in colleges, zelfs in demonstratief-theoretische beschouwingen. Of het college deugt niet, of de studenten veroorlooven zich de vrijheid niet genoeg belangstelling te toonen. Soit. Maar Kl. zegt: het college was goed dus de studenten veroordeeld. Dan vragen wij ons met recht af, waar komen dan plots die zelfstandige mannen enz. vandaan waarvan door Kl. zooals hierboven gewag gemaakt wordt. Is de kiem dier zelfstandigheid reeds waar te nemen in het negeeren of het verwaarloozen van goede colleges, colleges met demonstratie?

Kl. zelf werpt hier een treurig licht op een mistoestand— Men denke vooral niet dat ik Kl. uitlatingen uit zijn verband ruk. Het spreekt van zelf, dat ik niet alles kan overnemen, doch de hier aangehaalde elkaar bestrijdende meeningen kan men woordelijk in zijn stuk vinden.

En nu ten slotte Kl.'s vraag

„Zouden wij niet beter doen ons tijdschrift voor wat beters te gebruiken dan voor het afbreken van het Tandheelkundig Onderwijs te Utrecht.

Hierin ligt een insinuatie, die ik niet gaarne op mijne rekening had staan. Beschouw ik haar in verband met vroegere uitlatingen van Kl. dan moet ik wel tot de conclusie komen, dat deze veel gelukkiger had kunnen zijn voor zooverre het z'n optreden in het vereenigingsleven betreft.

In de 3de afl. 15de jaarg. T. v. T. vinden wij een verslag van de Ned. Tandartsen-Vereeniging. Als haar voorzitter zegt Kl.:

„Het is mij in den laatsten tijd reeds zoo menig maal gebleken, dat velen onzer collega's, niet-leden van onze vereeniging, een verkeerd denkbeeld hebben van de Vereeniging van Ned. Tandartsen. Het is daarom een behoefte, om verschillende bepalingen van onze Wet, die wellicht tot dien verkeerden indruk aanleiding geven, nog eens met

U te bespreken in de hoop, dat deze woorden ook zullen worden vernomen door hen, voor wie ze eigenlijk bestemd zijn." Even verder lezen wij:

„Ik richt mij dus tot U, opdat gij zult kunnen medewerken aan het verdrijven van misvattingen en als gevolg daarvan animositeit, die nog vele collega's jegens onze vereeniging koesteren.”

Vooral uit dit laatste moet blijken, dat men misvattingen, en animositeit uit den weg wil ruimen. Het zij, dat men ze, zooals in het eerste deel der aanhaling, wijt aan de Wet, hetzij, dat ze mogen worden toegeschreven aan andere feiten of meeningen. En nu Kl. consequentie. Als voorbeeld deze aanhaling:

„Als wij objectief beschouwen het geschetter en geschrijf van allen, die zich zoo warm maken voor het slechte onderwijs in de Tandheelkunde in Nederland, dan zien we helaas maar al te veel bij de meesten het pleiten voor hun *eigen* zaak, het zich trachten te verheffen in de oogen van collega's en publiek. Of daarbij die collega's worden benadeeld en het publiek zich mengt in een kwestie, die het toch maar ten deele begrijpt, laat hun koud.”

Nu moet men zich wel afvragen, ziet Kl. dan niet in, dat hij het tegengestelde doet van hetgeen hij zegt te willen. In stede van vrede bewaren of stichten gooit hij den twist-appel op. Door onverantwoordelijk generaliseeren (ik laat mij zelf buiten beschouwing) kwetst hij ernstige mannen, die zoowel openlijk als achter de schermen zeer veel voor de verbetering van ons tandheelkundig onderwijs hebben gedaan en nog doen.

Allerminst hebben deze geschuwd ons tijdschrift te beschouwen als hun orgaan en het mede te gebruiken als hulpmiddel bij hun pogen.

Kl. heeft niet de minste moeite genomen hen te vrijwaren voor zijn grievende beschuldiging. Alleen door de „meesten” of de uitzonderingen bij name te noemen had hij zulks kunnen doen.

Als ik nu zijn laatste insinuatie zij 't dan op indirecte wijze aan mijn adres gericht beschouw, dan zou ik min of meer genoodzaakt zijn den schoen aan te trekken, die Kl. voor mij gereed heeft gezet. Doch daar dank ik voor.

Nergens zie ik een poging, laat staan een poging met een misdadige bijbedoeling om het onderwijs af te breken. (Mocht een enkele uitzondering bestaan, dan mag deze wel buiten beschouwing gelaten worden). Ik kan Kl. de verzekering geven dat ons Tijdschrift zich tot zoo iets niet zou leenen. Doch elke poging om verbetering te verkrijgen eischt, *eischt* zeg ik, een onpartijdige critiek van het bestaande en verouderde.

Elke poging en elke meening, die het onderwijs kan verbeteren zal in ons Tijdschrift weerklank kunnen en behooren te vinden. En al mogen de wegen, die wij bewandelen en de middelen die wij gebruiken, dan ook verschillend zijn, wij hebben één doel. Vandaar zal het goed zijn elkaars intenties niet te verdenken zonder deugdelijk bewijs, ons te onthouden van insinuaties, die de gemoederen verdeelen, daar waar eenheid gewenscht is. De machteloosheid waartoe Kl. in een zaak, die toch zijn publieke kant heeft, de vakpers wil doemen, wordt zijnerzijds door geen enkel grondig argument gestaafd. Als de groote pers met recht de Koningin der aarde mag worden genoemd, dan is in vakaangelegenheid de vakpers zeer zeker een prinsesje. En hiermede sluit ik van mijne zijde deze discussie. Het is een afrekening, die betrekking heeft op eene aangelegenheid, welke op het oogenblik aan het verkeeren is.

L. FRANK.

ROTTERDAM, October, 1908.